

ВОЄННИЙ ЛЬВІВ

Художній екскурс у події столітньої давнини

Європейське місто з сталими культурними, політичними та етнічними традиціями у воєнний час живе особливим життям. Тривожний його ритм періодично змінюється звичною міською повсякденністю. Страх у городян повністю не зникає, він лише в залежності від офіційних повідомлень та розвитку подій на фронті має відповідну амплітуду: досягає пікових своїх форм аж до панічних настроїв та відчуття повної безвихідності, або навпаки, падає до нижньої позначки і тоді діяння цього ж городянина більш синхронізовані зі звичним для нього ритмом – ранковою запашною кавою, денними трудовими клопотами, вечірніми посиденьками і, навіть, періодичними розвагами. Молоді особи у тих сурових умовах, уявляють, продовжують комусь симпатизувати, кимось захоплюватися. Вони навіть закохують й одружуються, здивувавши своїм вибором родичів, друзів і частково самих себе, до кінця не усвідомлюючи, що страшна категорія «війна» також позначилась на їх виборі і юнацькій рішучості

У роки Першої світової війни у місті Лева мирно і водночас толерантно проживали три основні етнічні групи: поляки, які міцно утримувати на теренах Східної Галичини всю місцеву політичну владу; євреї, які безроздільно контролювали всі господарсько-фінансові справи; та українці, які поступались двом першим етносам за кількістю і вирізнялися тим, що не мали ні влади, ні грошей, але згуртовано позиціонували власну ідентичність та виокремленість. Роками утверджену таку львівську ауру карколомно порушив прихід російської регулярної армії, а згодом і приїзд до міста Лева самого царя Миколи II, який з балкону будинку на площі Ринок, наче насмілився виголосити: «Нема і ніколи не було ніякої Галичини, є лише єдина, велика Русь». Так стверджувала російська пропаганда, яка тоді, на початку ХХ століття вже досягла нечуваних для європейської цивілізованої спільноти висот. Українські архівні джерела цього факту не підтверджують, це й не спростовують. Максимально занурився в атмосферу стародавнього Львова часів Першої світової війни Олександр Богданович, який ретельно й системно попрацював у архівах міста Лева, Києва та російської столиці, а в середині минулого століття тісно поспілкувався із старожилами міста, очевидцями тих драматичних подій, а також врахував поодинокі наукові доробки місцевих істориків та, обравши цікаву сюжетну лінію, скористався художнім вимислом, спродукувавши цікавий й змістовний художній твір у класичному стилі історичного роману, що побачив світ у львівському видавництві «ПАІС» під назвою «Таємниця Святоюрської гори». У творі максимально збережено топоніміку міста, його особливу ауру, майстерно передано національний колорит кожної із трьох великих етнічних груп міста. Головним героєм твору є 28-річний капітан-розвідник царської армії. Родом із литовського Вільнюса, він з перших годин перебування у столиці галицького краю відразу сприйняв місто, влюбовався в нього. А згодом не лише полюбив Львів, а й щиро так закохався у професорську дочку – гарненьку польську шляхтянку, глибокі почуття до якої зберіг упродовж всього свого життя, хоч доля і буремний час минулого століття підготувала йому не одне серйозне випробування, в тому числі в особистому виборі. Роман, витриманий в одному тоні та виваженому ритмі, із збереженням інтриги до останнього речення, читається за один присід впродовж дня чи затяжного вечора. Але залишає довгий післямак...

Недарма ж ті, хто занурився у атмосферу Львова періоду Першої світової війни, дізнавшись, що «Таємниця Святоюрської гори» є диалогією, друга частина якої описує період Другої світової вій-

ни зі всіма особливостями місцевого колориту, з вираженим акцентом на розвитку подій до і після воєнного періоду, виявили неабиякий інтерес до другого тому роману. І не розчарувались, бо автор сповна задовільнив їх читацький інтерес та виправдав високі очікування, розширив їх спектр знань про історію рідного краю в доленосні, карколомні віхи історії українського народу.

У другій книзі диалогії, події якої розгортаються у переддень Другої світової війни, цікавими є «залізничні» фрагменти. Головний герой роману їде в купе із поважною польською панєю, яка поспішно повертається до Польщі із Німеччини, завершивши свою дипломатичну місію. Пані довго тримається підкреслено відсторонено, аж доки її не обурили дії польських митників. Із сусідом по купе вона розговорила лише тоді, коли дізналась, що він із Парижа їде до Львова, її рідного міста. Сцена у купе міжнародного поїзда словна передає манеру спілкування гордовитої, поважної пані із незнайомцем – від повного ігнорування на першому етапі до приязного спілкування з «розкриттям потаємних куточків душі» при завершенні поїздки.

Періодично у романі фігурує славний львівський Головний залізничний вокзал. Автор описує наслідки несподіваного удару німецької авіації по ньому, в результаті якого була зруйнована права сторона залізничного двірця. Згодом описує роботу «на ньому» радянських чекістів, повз пильне око яких не пройшов жоден із потенційних пасажирів залізничного транспорту. Залізничним міжнародним експресом головний герой твору поспішно покидає радянський Львів.

Читаєш «Таємницю Святоюрської гори» і мимоволі проводиш паралель на буремний час нинішній, повний невизначності, абсурдності, зростаючих викликів і часто тривожного розвитку подій, в епіцентрі яких волею долі опиняться воїни «на нулі» – чийсь чоловік, батько, брат, син та її величність жінка в тилу – очевидно, чиясь дружина, мати, сестра, донька. Вони також далеко один від одного в географічному вимірі, але завжди разом в думках, міркуваннях та вчинках. Не з їх ініціативи їм випало важке випробування і водночас велика місія і честь боронити і захищати рідну землю – Україну, одну, єдину і найдорожчу для всіх її патріотів та свідомих громадян. У часи такого максимального психологічного напруження та фізичного навантаження, особливого значення набуває розважливе, заспокоїливе художнє слово про аналогічні важкі випробування, які випали на покоління наших дідів-прадідів. Сенс художнього слова у диалогії «Таємниця Святоюрської гори» полягає у меседжі – у роки воєнного лихоліття треба жити і вижити: воїну, щоб здолати ворога, а особі в тилу – щоби забезпечити воїна всім необхідним, психологічно й морально підтримувати, акцентуючи, що на рідних теренах його з нетерпінням чекають живим, здоровим і з перемогою.

Війна, як відомо, безжальна інституція випробовування людства, і лише та армія отримує в ній перемогу, яку системно, самовіддано і жертвовно підтримує її героїчний народ. Тактичні невдачі на полі бою, театрі особливих воєнних дій, лише загартовують спраглу до перемоги армію, підіймають її патріотичний та морально-вольовий дух, бо воістину, програти битву ще не означає зазнати поразки у війні. Подекуди треба поступитися, щоби вберегти людей – безцінний скарб нації на війні, бо техніка не може взяти гору у битві без воїна-патріота, воїна-професіонала. Чи не найважливіший меседж диалогії – командир для воїна – батько, опікун. Мудрий командир збереже життя воїна-побратима, командир «дердиморда» не про вищу цінність людського буття піклується, а кар'єрою та військовими почестями для себе любимого переймається.

Власне з перерахованих міркувань роман-диалогія О. Богдановича «Таємниця Святоюрської гори» є таким актуальним серед сучасного освіченого читача і затребуваним серед поціновувачів української історичної художньої прози.

Ігор ПАСЛАВСЬКИЙ